

УДК 37.037

Наталія Самарук

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри вищої математики та комп'ютерних застосувань,
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
<https://orcid.org/0000-0002-4611-8528>
samaruk_nm@ukr.net

САМООСВІТНЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ – СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

У статті розглянуто проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців економічного профілю. Виявлено сутність компетентнісного підходу в освіті та розглянуто його генезис. Розглянуто трактування поняття “компетентність”, під яким розуміється інтегральна якість особистості, що виявляється в її здатності та готовності до діяльності, заснованої на знаннях і досвіді. Розглянуто ієрархічну трирівневу структуру компетентності, що складається із ключових, загальногалузевих та предметних компетентностей. Визначено п'ять груп ключових компетентностей: соціальні, полікультурні, інформаційні, саморозвитку та самоосвіти, продуктивної та творчої діяльності. Виявлено та обґрунтовано місце самоосвітньої компетентності в ній як системотвірної та стрижневої для всіх предметів і дисциплін. Висвітлено різні підходи до визначення поняття “самоосвіта” як процесу самостійного оволодіння знаннями. Дано визначення поняття “самоосвітня компетентність”. З'ясовано сутність поняття “самоосвітня компетентність майбутніх економістів”. Виявлено структурні одиниці самоосвітньої компетентності: самоконтроль, самовизначення, самооцінка, самоорганізація, саморозвиток, самооблік, самокритичність, самореалізація. Виявлено компонентний склад самоосвітньої компетентності, компонентами

© Самарук Н.

якої є: мотиваційно-ціннісний (прагнення, установка на самовдосконалення), організаційний (чітка побудова самоосвітньої діяльності), процесуальний (функціональність знань, умінь, навичок, самостійне їх вдосконалення), інформаційний (готовність працювати з інформаційними технологіями для потреб власної самоосвіти). Досліджено процес формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців економічного профілю.

Ключові слова: компетентнісний підхід; компетентність; самоосвіта; самоосвітня компетентність; компоненти самоосвітньої компетентності.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Соціально-економічні умови розвитку сучасного українського суспільства спонукають до змін в усіх його сферах та, зокрема, у системі вищої освіти. Інтеграція України в європейський освітній простір зумовлює високі вимоги також і до підготовки фахівців економічного профілю. Розв'язання зазначених завдань можливе шляхом формування високого рівня компетентності майбутніх фахівців економічного профілю [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що дослідженнями компетентнісного підходу займалися вчені різних країн. Ідеям упровадження компетентнісного підходу в систему освіти на пострадянському просторі присвятили роботи В. Байденко, О. Дубасенюк, Е. Зеер, І. Зимняя, О. Лебедев, Н. Ничкало, О. Новіков, О. Овчарук, О. Пометун, С. Раков, А. Хуторської та ін. Авторами розглянуто різні аспекти формування професійної компетентності фахівців.

Проте, у сучасному суспільстві однією з провідних вимог до кваліфікованого фахівця, зокрема фінансово-економічної сфери, є володіння ним сукупністю компетентностей. Однією таких компетентностей, що визначає високий рівень підготовки фахівця, є самоосвітня компетентність. Слід зазначити, що вона виконує системоутворювальну функцію, оскільки вона впливає на формування інших компетентностей, також виступає не тільки метою, але й інструментом позитивного розвитку особистості, що здійснюється в процесі професійної освіти [2]. Розвиток у особистості життєво самоосвітньої компетентності дозволяє людині орієнтуватися у сучасному суспільстві та навчатися

упродовж життя. Саме тому формування самоосвітньої компетентності у майбутніх фахівців економічного профілю є актуальною.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що на сьогодні активно досліджуються питання самоосвіти особистості. Проблема самоосвіти є актуальною і багатогранною. Її досліджували: педагоги (С. Архангельський, В. Буряк, А. Громцева, Т. Землінська, Ю. Калугін, М. Піскунов, І. Преображенська, Б. Райський, Н. Терещенко, О. Фоміна та ін.), психологи (Б. Ананьєв, Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв та ін.), філософи (О. Бурлука, Б. Гершунський та ін.), соціологи (І. Грабовець, О. Шукліна та ін.). Проблеми самоосвіти та самоосвітньої компетентності як способу підвищення професійної компетентності розглядалися авторами О. Громовою, Ю. Дубровською, Л. Журавською, Т. Івашковою, І. Калошиною, Л. Кондратьєвою, Т. Лизньовою, В. Лозовим, М. Петровою, О. Статіровою, Л. Тучкіною та ін. У своїх дослідженнях авторами розглянуто різні аспекти самоосвітньої компетентності: виявлено суть, зміст, функції, особливості та місце самоосвіти у професійній діяльності (дослідники А. Громцева, Н. Кузьміна, І. Наумченко, Г. Сухобська та ін.); історичні та соціальні аспекти (А. Айзенберг, Б. Райський, М. Скаткін, Є. Шукліна та ін.); дослідження авторів присвячені вивченню шляхів та способів формування в студентів потреби в самоосвіті (В. Буряк, Т. Климова, Г. Серіков, А. Усова та ін.). Проте, не дивлячись на численні праці, малодослідженою залишається проблема формування самоосвітньої компетентності фахівців економічного профілю.

Метою статті є висвітлення теоретичних основ проблеми, аналіз ключових понять, їх різних формулювань, а також виявлення компонентної структури самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців економічного профілю.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розгляд питання самоосвітньої компетентності вимагає розгляду генезису та трактування суті поняття “компетентність”. Поняття “компетентність” уперше стало використовуватися в США в 60-ті роки ХХ століття в контексті діяльнісної освіти (performance-based education),

метою якої виступала підготовка спеціалістів, що можуть бути конкурентними на ринку праці. У педагогіці під компетентнісним підходом розуміють спрямованість педагогічного процесу на формування професійної компетентності фахівця. У 2000–2003 рр. в Україні було розроблено проект “Інновація та оновлення освіти для покращення добробуту та зниження рівня бідності”. Одним із завдань проекту був аналіз засад компетентнісного підходу як основи системи освіти у європейських країнах та розробка рекомендацій щодо впровадження ідей компетентнісного підходу в освітньому процесі України [1].

Зупинимось на виявленні суті поняття “компетентність”. У словнику іншомовних слів компетентність (від лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний) трактується як поінформованість, обізнаність, авторитетність [3, с. 282]. Один із головних розробників компетентнісного підходу Дж. Равен трактує компетентність як специфічну здатність, що необхідна для ефективного виконання дії в конкретній предметній галузі та яка поєднує фахові знання, вузькоспеціальні предметні навички, способи мислення та, крім того, відповідальність за свої дії. Бути компетентним фахівцем – означає володіти набором специфічних компетентностей різного рівня [4]. Дослідник Ю. Мальований зазначає, що компетентність розглядається як “здатність особистості успішно діяти у відповідних навчальних та життєвих ситуаціях і нести відповідальність за такі дії...” [5, с. 3]. За Г. Селевком, компетентність виступає як інтегральна якість особистості, що виявляється в її здатності та готовності до діяльності, заснованої на досвіді та знаннях, що набуті в процесі навчання та соціалізації [6].

Сьогодні компетентнісний підхід до розвитку освіти запроваджується майже у більшості країн Європи. Різні країни виділяють пріоритетні, на їхню думку, переліки компетентностей. Основою формування компетентностей майбутніх фахівців у процесі навчання є визначення певної ієрархії компетентностей, стратегії та послідовності їх формування [7]. Деякі автори пропонують трирівневу ієрархічну структуру компетентностей:

ключові (надпредметні) компетентності – це здатність особистості здійснювати поліпредметні, поліфункціональні та культурнодо-

цільні види діяльності, продуктивно розв'язувати індивідуальні та соціальні проблеми (такі компетенції належать до загального (мета-предметного) змісту освіти);

загальногалузеві (загальнопредметні) компетентності – формується особистістю впродовж оволодіння змістом тієї чи іншої освітньої галузі, які виявляються в розумінні основ відповідної галузі (тобто суті, ролі та місця, яке ця галузь займає в системі освіти та в суспільстві), а також проявляються у вміннях використовувати ці компетентності на практиці в межах діяльності для розв'язку індивідуальних та соціальних проблем (належать до певного кола навчальних предметів та освітніх галузей) [209];

предметні компетентності – це частини та складові загальногалузевих компетентностей, які відносяться до конкретного предмета (це частини двох попередніх ступенів компетентності, які мають чіткий опис і можливість формування серед навчальних предметів) [8].

Зупинимось на ключових компетентностях. Розроблені переліки ключових компетентностей (key competencies) достатньо різнопланові і неоднозначні. Порівняно універсальним є перелік, наведений Радою Європи, де визначено п'ять груп ключових компетентностей: соціальні, полікультурні, інформаційні, саморозвитку та самоосвіти, продуктивної та творчої діяльності [7]. Як бачимо, серед ключових компетентностей, однією з основних є компетентність саморозвитку та самоосвіти, яку називатимемо самоосвітньою компетентністю. Серед ключових компетентностей самоосвітня виступає системотвірною та стрижневою для всіх предметів і дисциплін, оскільки органічно інтегрує у власному розвитку формування всіх інших компетентностей, виступаючи не тільки ціллю, але й способом позитивного розвитку особистості в процесі освіти. Самоосвітня компетентність, будучи особливо важливою в арсеналі випускника освітнього закладу забезпечує змістову та технологічну сторону професійного й особистісного росту майбутнього фахівця.

Для того, щоб охарактеризувати поняття “самоосвітня компетентність”, розглянемо трактування поняття “самоосвіта”. Самоосвіта розглядається як така освіта, що набувається самостійно, без систе-

матичного навчання в стаціонарному навчальному закладі. Самоосвіта є складовою частиною навчального процесу у закладах освіти. Вона сприяє розширенню, поглибленню та більш міцному засвоєнню знань” [9, с. 296].

Дослідниця О. Шукліна визначає самоосвіту як “...вид вільної діяльності людини (соціальної групи), що характеризується вільним вибором особистості і спрямований на задоволення потреб у соціалізації, самореалізації, підвищенні культурного, освітнього, професійного та наукового рівнів, отримання задоволення й насолоди” [10]. Розглядаючи навчальну діяльність з позицій діяльнісного підходу, О. Савченко обґрунтовує вміння учня вчитися так: “сам визначає мету діяльності або приймає поставлену вчителем; проявляє зацікавленість у навчанні, докладає вольових зусиль; організовує свою працю для досягнення результату; відбирає або знаходить потрібні знання, способи для розв’язання задачі; виконує в певній послідовності сенсорні, розумові або практичні дії, прийоми операції; усвідомлює свою діяльність і прагне її вдосконалити; має вміння й навички самоконтролю та самооцінки” [11, с.40]. Дослідниця М. Князева трактує поняття “самоосвіта” як: самостійне оволодіння знаннями (у цьому випадку воно синонімічно “самонавчанню”, має вузький практичний смисл); свідоме творення своєї особистості (близьке до слова “самостворення”) [12, с. 49].

Отже, з одного боку, самоосвіта – це “цілеспрямована систематична пізнавальна діяльність, керована самою особистістю, що служить для вдосконалення її освіти”, вона є безперервним продовженням загальної та професійної освіти, завдяки якому актуалізуються і розширюються знання, заповнюються прогалини в духовному розвитку людини [13].

Систему самоосвіти можна розкласти на декілька складових “само”:

- самоконтроль – здатність контролювати свою діяльність;
- самовизначення – це здатність обирати своє місце та роль в суспільстві, усвідомлювати свої інтереси;
- самооцінка – вміння оцінювати свої можливості;

самоорганізація – здатність відшукувати джерела знань, відповідні своїм можливостям види самоосвіти, вміння планувати та організовувати своє робоче місце та діяльність;

саморозвиток – результат самоосвіти;

самооблік – вміння брати до уваги наявність своїх якостей;

самокритичність – вміння критично оцінювати переваги та недоліки у власній роботі;

самореалізація – здатність особистості до реалізації своїх можливостей [14].

Самоосвітня компетентність розглядається також вченими як необхідна складова професійної компетентності та виявляється як інтегрована якість особистості, яка характеризується наявністю певним чином структурованих та організованих знань, умінь і навичок, самоосвітніх мотивів, прагнень та інтересу до самовдосконалення, наявність досвіду самостійної діяльності, направленістю на здобуття освіти впродовж життя, ціннісних орієнтацій, що сприяють успішному вирішенню питань власної самореалізації, саморозвитку та самовиховання [15].

Самоосвітня компетентність – це інтегративна властивість особистості, що характеризується емоційно-ціннісним ставленням до саморозвитку й самоосвіти, комплексом знань щодо планування та реалізації самоосвітньої діяльності, знаннями про способи самовиховання; наявністю досвіду ефективного вирішення проблем саморозвитку, розробки й реалізації моделей підготовки студентів до самоосвітньої діяльності; спрямованістю на безперервний саморозвиток, розвиток якостей професіонала, самовдосконалення та самоосвіту в майбутній професії [2].

Ґрунтуючись на досвіді зарубіжних і вітчизняних дослідників щодо визначення поняття “компетентність” та дослідженнях з теорії самоосвіти, самоосвітню компетентність особистості дослідниця Н. Коваленко розуміє як складну інтегративну властивість особистості, яка забезпечує готовність задовольняти індивідуальні і соціальні потреби пізнання нею дійсності на основі оволодіння знаннями, уміннями та навичками, методами діяльності та здобутого досвіду

ефективно здійснювати систематичне самостійне набуття соціального досвіду людства [7].

Розглядаючи самоосвітню компетентність у плані професійної компетентності фахівця економічного профілю, дослідниця С. Касіянець вважає її якісною характеристикою особистості студентів-економістів, що є сукупністю професійних умінь й навичок, здатності до самостійної організації пізнавально-пошукової діяльності, усвідомлення необхідності професійно-особистісного саморозвитку, спрямованого на вдосконалення теоретичної бази знань та практичних навичок в економічній галузі з метою гнучкого реагування до соціально-економічних перетворень у суспільстві та підвищення власного рівня конкурентоспроможності на українському і зарубіжному ринках праці [16].

Повноцінний розгляд поняття “самоосвітня компетентність” неможливий без виявлення її компонентного складу. У структурі самоосвітньої компетентності дослідниця Н. Коваленко вважає за доцільне виокремити такі компоненти:

1) мотиваційно-ціннісний (мотиви, прагнення, активність, усвідомлена особистісна спрямованість на самовдосконалення у професійній сфері);

2) організаційний (чітка та структурована організація самоосвітньої діяльності, ціленаправленість, сконцентрованість, саморегулювання, саморефлексія у пізнавальній та професійній діяльності);

3) процесуальний (керування самопізнанням від мети до результату засобами чітко організованої пізнавальної діяльності, функціональність знань, умінь, навичок, самостійне їх вдосконалення);

4) інформаційний (здатність і готовність працювати з інформаційними технологіями для потреб власної самоосвіти, самореалізації) [7].

Інші дослідники вважають, що структуру самоосвітньої компетентності майбутнього фахівця можна являє собою систему настанов, орієнтацій і компетенцій, що формують сутність його професійної діяльності :

мотиваційно-ціннісна установка на розвиток власної освітньої діяльності, усвідомлення необхідності здобуття додаткових знань і надання їм особистісного розуміння;

спрямованість на саморозвиток і професійне самовдосконалення;
загальнокультурна компетенція, що орієнтована на культурний розвиток особистості, пов'язаний із загальним духовним ростом;

навчально-пізнавальна компетенція – переорієнтація навчання в самоосвіту, самодіяльність із формування навичок цілепокладання, аналізу, планування, самооцінка ефективності власної діяльності, володіння креативними методами вирішення проблем;

інформаційна компетенція – вміння засобами інформаційно-комунікаційних технологій самостійно шукати, підбирати, аналізувати, застосовувати необхідну інформацію;

аналітична компетенція – здатність до дослідницької діяльності, практичні навички та вміння;

соціально-правова компетенція – це здатність вирішувати проблеми соціального плану, уміння щодо професійного самовизначення [15].

Саме володіння визначеними компетенціями можна розглядати як самоосвітню компетентність майбутнього фахівця [15]. Таким чином, ми можемо розглядати самоосвітню компетентність як складову професійної компетентності та виявляти у якості особистості, що характеризує її здатність до самостійно організованої діяльності, орієнтовної на отримання та продовження самоосвіти в загальнокультурному та професійному аспектах [13].

Самоосвітня компетентність студентів-економістів розглядається як складова їх фахової кваліфікації, оскільки професійна компетентність є ширшим поняттям і передбачає процес розвитку фахівця від етапу становлення до етапу самовдосконалення, а самоосвітня компетентність передбачає постійне вдосконалення професійних знань, вмінь й навичок спеціаліста в галузі фахової діяльності. Майбутні економісти мають володіти знаннями, вміннями й навичками, серед яких особливу роль відіграють здібності до самостійної навчальної діяльності, які дозволять їм вільно орієнтуватися в інформаційному й професійному середовищі, що сприяє посиленню їх конкурентоспроможності на сучасному ринку праці [16].

Формування самоосвітньої компетентності трактують як єдність, взаємопроникнення двох процесів: зовнішнього педагогічного впливу викладача на студента з метою розвинути в нього здатність до самостійного засвоєння іншомовних знань, навичок та вмінь і внутрішнього процесу самовдосконалення майбутнього фахівця у галузі економіки та фінансів за професійним спрямуванням [17].

Процес формування самоосвітньої компетентності передбачає систему ситуацій здобуття самоосвітнього досвіду: появу інтересу до самоосвіти як нового ресурсу розвитку та конкурентоспроможності, пошук і вибудовування власної системи, перетворення творчої самоосвітньої роботи в необхідний елемент професійної діяльності та вільного часу фахівця. Цікавим у контексті вивчення теоретичних засад проблеми є трактування самоосвітньої компетентності І. Мосі. Дослідник презентує її як інтегровану якість особистості, що являє собою сукупність пізнавальних мотивів та намірів, ефективних самоосвітніх знань та умінь, досвіду самоосвітньої роботи, цінностей, що формують готовність і здатність особистості до ефективної самоосвітньої діяльності [18, с. 26–27]. Слід зазначити, що науковець акцентує увагу на розгляді самоосвітньої компетентності виключно в контексті діяльності.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, теоретичний аналіз літератури дозволив зробити висновок про актуальність визначеної проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахів, недостатність її розв'язання та необхідність подальшої розробки. Із зазначеного вище зрозуміло, що важливими показниками здатності і готовності особистості до дії і змін є усвідомлення необхідності самоосвіти, саморозвитку, самонавчання, самовдосконалення упродовж життя; наявність стійкої потреби до самоосвіти, цільової установки на набуття умінь самостійно вчитися; пошук власних шляхів самоосвіти.

Перспективами подальших досліджень є виявлення педагогічних умов забезпечення ефективного формування самоосвітньої компетентності, критеріїв та рівнів її сформованості.

Список використаних джерел

1. Токарчук О. М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю в процесі вивчення дисциплін математичного циклу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія; Нац. академія Держ. прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2017. 309 с.
2. Воропай Н. Сутність поняття “самоосвітня компетентність” та рівні її сформованості у майбутніх учителів початкових класів. *Педагогічні науки*. Херсон : Видавництво ХДУ, 2011. Вип. 58, ч. 1. С. 216–221.
3. Словник іншомовних слів / [уклад. С. Морозов, Л. Шкарапута]. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.
4. Равен Джон. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы / пер. с англ., изд. 2-е, испр. Москва : “Когито-Центр”, 2001. 142 с.
5. Мальований Ю. І. Післямова до стандарту. *Шлях освіти*. 2005. № 3. С. 2–4.
6. Селевко Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.
7. Коваленко Н. В. Генезис поняття самоосвітня компетентність учнів. *Педагогічні науки. Збірник наукових праць*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. Ч. 2. С. 67–76.
8. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. № 1. С. 65–69.
9. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 373 с.
10. Шуклина Е. А. Технологии самообразования: социологический аспект. *Общественные науки и современность*. 1999. № 5. С. 140–151.
11. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : “К.І.С.”, 2004. 112 с.
12. Князева М. Л. Ключ с самосозиданию. Москва : Молодая гвардия, 1990. С. 49.
13. Герасимова О. І. Самоосвітня компетентність студентів як складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Вісник психології і педагогіки* [Електронний ресурс]. Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут людини. Київ, 2014. Вип.16. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7413/1/Sytnyk_O_VPP_16_14_FLMD_PI.pdf

14. Осипенко С. М. Зміст та структура самоосвітньої компетентності учнів закладів професійно-технічної освіти. *ScienceRise. Pedagogical Education*. 2018. № 5. С. 18–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/techsped_2018_5_6

15. Маріна М., Тадеуш О. Сутність та структура самоосвітньої компетентності майбутніх учителів фізики і математики. *Наукові записки КДПУ*. Серія: Педагогічні науки/ ред. кол.: В. В. Радул [та ін.]. Кіровоград : КДПУ. Вип. 141, Ч. 1. 2015. С. 130–132. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/seksiia-5/3609-sutnist-ta-struktura-samoosvitnoyi-kompetentnosti-maybutnikh-uchyteliv-fizyky-i-matematyky>

16. Касянець С. Е. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 283 с.

17. Боднар С. В. Формування самоосвітньої компетентності студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення іноземної мови. *Наукові записки*. Серія: Педагогіка. 2014. № 2. С. 103–108.

18. Мося І. А. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікаційних робітників : моногр. Київ : Вид-во Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2013. 296 с.

References

1. Tokarchuk O. M. (2017). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoho profilu v protsesi vyvchennia dystsyplin matematychnoho tsykladu* [Formation of Professional Competence of the Future Specialists of Economic Profile in the Process of Studying Disciplines of Mathematic Cycle] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04; Khmelnytska humanitarno-pedahohichna akademiia; Nats. akademiia Derzh. prykordonnoi sluzhby Ukrainy im. Bohdana Khmelnytskoho. Khmelnytskyi. 309 p. [in Ukrainian]

2. Voropai N. (2011). *Sutnist poniattia "samoosvitnia kompetentnist" ta rivni yii sformovanosti u maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv* [Essence of concept "selfeducational competence" and levels of its formed in future teachers of primary school]. *Pedahohichni nauky* [Pedagogical sciences]. Kherson: Vydavnytstvo KhDU, Vol. 58. Part 1. P. 216–221. [in Ukrainian]

3. *Slovyk inshomovnykh sliv* (2000). [Dictionary of foreign words] / uklad. S. Morozov, L. Shkaraputa. Kyiv : Naukova dumka. 680 s. [in Ukrainian]

4. Raven Dzhon (2001). *Pedagogicheskoe testirovanie: problemy, zabluzhdeniya, perspektivy* [Pedagogical testing: problems, errors, perspectives] / per. s angl., izd. 2 -e, ispr. Moskva : “Kogito-Tsentr”, 142 p. [in Russian]
5. Malovanyi Yu.I. (2005). *Pisliamova do standartu* [Sermon to the standard]. *Shliakh osvity* [Education road]. № 3. P. 2–4. [in Ukrainian]
6. Selevko G. (2004). *Kompetentnosti i ih klassifikatsiya* [Competences and their classification]. *Narodnoe obrazovanie* [Folk education]. № 4. P. 138–143. [in Russian]
7. Kovalenko N. V. (2008). *Henezys poniattia samoosvitnia kompetentnist uchniv* [Genesis of the concept of self-educational competence of students]. *Pedahohichni nauky* [Pedagogical sciences] : zbirnyk naukovykh prats. Sumy : SumDPU imeni A. S. Makarenka. Part 2. P. 67–76. [in Ukrainian]
8. Pometun O. *Kompetentnisnyi pidkhid – naivazhlyvishyi oriientyr rozvytku suchasnoi osvity* [Competency approach – the most important benchmark for the development of modern education]. *Ridna shkola* [Native school]. 2005. № 1. P. 65–69. [in Ukrainian]
9. Honcharenko S. U. *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv : Lybid, 1997. 373 p. [in Ukrainian]
10. Shuklina E. A. (1999). *Tehnologii samoobrazovaniya: sotsiologicheskii aspekt* [Self-education technologies: a sociological aspect]. *Obschestvennyie nauki i sovremennost* [Social sciences and modernity]. № 5. P. 140–151. [in Russian]
11. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy: Biblioteka z osvitnoi polityky* [Competency approach in modern education: world experience and ukrainian perspectives: library for educational policy] / Pid zah. red. O.V. Ovcharuk. Kyiv : “K.I.S.”, 2004. 112 p. [in Ukrainian]
12. Knyazeva M. L. (1990). *Klyuch s samosozidaniyu* [The key to self-cultivation]. Moskva : Molodaya gvardiya. P. 49. [in Russian]
13. Herasymova O. I. (2014). *Samoosvitnia kompetentnist studentiv yak skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoï shkoly. Visnyk psykholohii i pedahohiky* [Self-educational competence of students as a component of the professional competence of the future teacher of elementary school]. [Elektronnyi resurs]. *Pedahohichni instytut Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka, Instytut liudyny*. Kyiv. Vol. 16. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7413/1/Sytnyk_O_VPP_16_14_FLMD_PI.pdf [in Ukrainian]
14. Osypenko S. M. (2018). *Zmist ta struktura samoosvitnoi kompetentnosti uchniv zakladiv profesiino-tekhnichnoi osvity* [The content and structure of self-educational competence of students of vocational education institutions]. *Science-*

Rise. Pedagogical Education. № 5. P. 18–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/texcped_2018_5_6 [in Ukrainian]

15. Marina M., Tadeush O. (2015). *Sutnist ta struktura samoosvitnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv fizyky i matematyky* [The degree and structure of self-educational competence of future teachers of physics and mathematics]. Naukovi zapysky KDPU [Scientific notes Kirovograd State Pedagogical University]. Serii: Pedahohichni nauky/ red. kol.: V.V. Radul [ta in.]. Kirovohrad : KDPU. Vol. 141, Part 1. P. 130–132. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/seksiia-5/3609-sutnist-ta-struktura-samoosvitnoyi-kompetentnosti-maibutnikh-uchyteliv-fizyky-i-matematyky> [in Ukrainian]

16. Kasiiants S. E. (2017). *Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv u protsesi profesiinoi pidhotovky* [Formation of self-educational competence of future economists in the process of professional training] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. Kyiv. 283 p. [in Ukrainian]

17. Bodnar S. V. (2014). *Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti studentiv ekonomichnykh spetsialnostei u protsesi vyvchennia inozemnoi movy* [Formation of self-educational competence of students of economic specialties in the process of learning a foreign language]. Naukovi zapysky [Scientific notes]. Serii: Pedahohika. № 2. P. 103–108. [in Ukrainian]

18. Mosia I. A. (2013). *Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnikh kvalifikatsiinykh robotnykiv* [Formation of self-education competence of future qualification workers] : monohr. Kyiv : Vyd-vo Instytut profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. 296 p. [in Ukrainian]

Natalia Samaruk. Self-Education Competence – Composition of Professional Competence of Future Economists

The article deals with the problems of formation of self-educational competence of future specialists of the economic profile. The essence of the competence approach in education is revealed and its genesis is considered. The interpretation of the concept of “competence” is considered, which means the integral quality of the personality, which manifests itself in its ability and readiness for activities based on knowledge and experience. Hierarchical three-level structure of competence is considered. It consists of core, general and substantive competencies. There are identified five groups of key competencies: social, multicultural, informational, self-development and self-education, productive and creative activities. The place of self-educational competence in it as a system-oriented and core for all subjects and disciplines is revealed and substantiated. Different approaches to the definition

of the concept of “self-education” as a process of self-mastering of knowledge are highlighted. The definition of the concept of “self-education competence” is given. The essence of the concept of “self-education competence of future economists” is revealed. The structural units of self-educational competence are revealed: self-control, self-determination, self-evaluation, self-organization, self-development, self-assessment, self-criticism, self-realization. The component structure of self-educational competence is revealed. The components of self-educational competence are: motivational-value (the aspiration, the installation for self-improvement), organizational (clear construction of self-educational activity), procedural (functionality of knowledge, abilities, skills, independent improvement), informational (readiness to work with information technologies for the needs of own self-education). The process of formation of self-educational competence of future specialists of the economic profile is researched.

Key words: competence approach; competence; self-education; self-educational competence; components of self-educational competence.